

AJÁNLÁS

Különleges könyvet ajánlok az olvasónak. Különlegesen, mert efféle könyvet nem szokás írni. A tudományembere általában kétféle írásos művet alkot: szakpublikációt, vagyis a kutatási eredményeiről a szakközönségnek szóló tanulmányokat, kézikönyveket, és (nem mindegyik) a nagyközönségnek szóló úgynevezett népszerűsítő munkát. Ez a könyv szerencsés ötvözete a két műfajnak.

Szakkönyv értékű, mert tudományos alapossággal ismerteti a Magyarországon a szerző vezetésével feltárt lelőhely ősmaradványait, elsősorban a dinoszaurusz-maradványokat. De egyúttal népszerűsíti is a tudományosságot, hiszen a felfedezés és a megismerés történetével is foglalkozik. Nem marad meg a bakonyi, kréta időszaki maradványoknál, hanem a Kárpát-medencén belüli tágabb környezetre is kitekint, s teheti ezt joggal, mert az ismertett múltbéli állatok korában a Kárpát-medence még nem is létezett.

A történeteket olvasva megérthetjük, mi a paleontológia, ez az első hallásra rejtélyes, de még magyar elnevezéssel is – őslénytant – a legtöbb ember számára talányos fogalom. Mit csinál a paleontológus, attól a pillanattól kezdve, hogy valamely indítatásból elhatározza, hogy ősmaradványokat fog keresni, azokkal fog foglalkozni, ennek szenteli életét. Ráadásul jelen könyv szerzője járatlan úton indult el, hiszen őt megelőzően senki nem talált dinoszaurusz vázmaradványokat a mai Magyarország területén. Miután minden előjel ellenére sikerrel járt a maradványok megtalálásában, azzal kellett szembesülnie, hogy mint a leletek tudományos vizsgálója, szintén úttörő munkát kell végeznie. A dinoszauruszok korában élt gerinces állatoknak ugyanis magyarországi szakembere a nagy előd, az erdélyi dinoszauruszok felfedezője, Nopcsa Ferenc óta nem volt. Volt viszont hely, ahol a kutatások otthonra leltek: kezdetben az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)

Őslénytani Tanszékén, később pedig a Magyar Természettudományi Múzeum Föld- és Őslénytárában. Akadt támogató is, egyre nagyobb számban. Segítettek külföldi szakemberek, hazai kollégák és intézmények, szerény alapítványoktól a nagytekinthető Magyar Tudományos Akadémiáig.

A sikertörténet, aminek ráadásul még nincs vége, mindenki számára érdekes, izgalmas és tanulságos história. De szintúgy izgalmas a leletekből megismert egykori állatok, azok csontjainak, testfelépítésének, feltételezett életmódjának, az egykori környezetben elfoglalt helyének részletes leírása. Ennek köszönhetően élhetjük át a felfedező, a kutató élményeit: egy apró csont parányi felszíni egyenetlenségeit látva miként indul el a szakember gondolataiban a következtetés, vagy hogyan kell a következtetésnek kiállnia a más adatokból levont következtetések próbáját. Hogyan formálódik a kép egyetlen állatról, aminek először csupán fogait találja meg a terepen dolgozó kutató, majd felleli a koponya egyes csontjait, a végtagok részeit, eközben korábban talált csigolyák, bőrcsontokból alakult páncéldarabok kerülnek a helyükre, hogy végül – nem egyszer csak évek múltával – összeálljon a kép: íme, az iharkúti páncélos dinoszaurusz csontváza.

Persze az iharkúti ősmaradvány-együttes nem csupán dinoszauruszokból áll. A teljes egykori faunaképhez tartoztak egyéb hüllők is: krokodilok, óriási és kisebb vízi gyíkfélék, teknősök és a levegőben suhanó repülő hüllők. A vízben halak éltek, amikből főleg csak a fogak maradtak fenn. Voltak békák is, ezekből meg csupán milliméteres csontmorzsák. Az aljazaton kagylók és csigák éltek, a partokon túl pedig bozótos-erdős terület kezdődött. A növényekről a töménytelen spóra és pollenszemcse, a termések és levelek maradványai, olykor pedig faágak, sőt több méteres fatörzsek kövületei

árulkodnak. A teljes flóra- és faunakép alapján az a következtetés adódott, hogy a mai Bakony hegység, Iharkút környékével együtt valamikor egy sziget lehetett a kréta idősza-ki tengerben. Igazi rejtelmes sziget. Amint Verne Gyula Rejtelmes szigetén az odavetődött léghajótörtek minden felfedezés után újabb és újabb rejtéllyel találkoznak, az iharkúti kutatások is egy-egy tudományos megoldás után újabb megoldandó kérdéssel szembesülnek. A regényben a szereplők végül magyarázatot kapnak a sziget legnagyobb rejtélyére: találkoznak Nemo kapitánnyal. A bakonyi dinoszaurusz-kutatások, mint minden természettudományos kutatás szépségét az adja, hogy a végső magyarázathoz, a teljes megismeréshez mindig csak közelítünk. Iharkútról, akárcsak bármely más ősmaradvány-lelőhelyről azzal a semmihez sem hasonlítható érzéssel távozzunk, hogy ha még egy kalapácsütést mértünk volna a feltárt kőzetretegére, akkor egy eddig még soha nem látott maradványt találtunk volna. Ezért térünk vissza a következő nap, a következő héten, vagy jövőre.

Ósi Attila könyve azt is példázza, hogy a folyamatos, soha be nem fejezhető történetben is érdemes egy kis időre megállni, egy nyugalmas helyet keresni, és megírni az élményeket, a felfedezések körülményeit, akkor még, amikor minden részletet frissen éltet az emlékezet. Az ismeretek élményszerű átadása mellett ez a frissesség a könyv másik nagy erénye. Biztos vagyok afelől, hogy a korrekt szakmaiságot és a tudományos megismerés keltette lelkesedést sikerül az itt következő oldalakból átérezni. Ennél többet tudományos kutató olvasójának aligha adhat.

2011 novembere
Galács András